

POMHAJ BÓH

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOŤ

1. číslo · ISSN 0032-4132

Budyšin, januar 1983

Lětnik 33

„Pomhaj Bóh“ Wam, lubi čitarjo, do noweho lěta!

To chcu Wam wšém jako redaktor zaso z cyleje wutroby přeć! Je to lěto wobnowjenja za nas, za naše wosady, dokelž steji w znamjenju rozmyslowanja wo našej wěrje při přiležnosći pjećstotych narodnin reformatora Martina Luthera.

Přeju Wam za nowe lěto božu hnadu a bože zohnowanje, strowotu a wjele mocy, zo byšće móhli wšě dobre předewzaća, kotrež na spočatku noweho lěta maće, přewjesć!

Strowju Was z hronomaj, pod kotrymajž tute lěto 1983 steji. Prěnje, powšitkowne hrono za tute lěto rěka: „Zbóžni su, kiž su měrni, přetož woni budu bože džěci mjenowani.“ (Mat. 5,9 – přeložk serbskich ewangelskich fararjow w „perikopach za bože služby“)

Hrono, pod kotrež je Cyrkwinski Martin-Luther-komitej Lutherowe lěto stažil, rěka: „My dyrbym so Boha wyše wšeho boječ, jeho lubować a jemu so dowěrić.“ (wukładowanje 1. kaznje přez Martina Luthera w Małym katechizmje – přeložk serbskich ewangelskich duchownych z lěta 1953 – w spěwarskich na str. 302). Tute hrono je komitej, kaž wón sam wozjewi, wuzwolił, zo njeby so w jubilejnym lěće wosoba Luthera woslawiła, ale zo bychy so wosady přez dopomnjenje na jeho prócowanje wobnowili.

Zawěsće budžemy so w tutym lěće z tutym hronom Lutheroweho lěta hišće zaběrać. Tohodla chcemy tu rozpominac wo bibliskim hronu za tute lěto.

Kaž při každym bibliskim rozpominanju, dyrbym tež tu najprjedy sej dokładnje wuznam słowow wobhladać. Koždy duchowny hlada při spočatku wukładowanja do grjekskeho originala. Što tam steji?

Po grjekskej rěči přeložene, by naše hrono po słowje rěkać dyrbjalo: „Zbóžni su čí měrcinjerjo, dokelž woni budžeja synojo boži mjenowani.“ Na každy pad chwala so tu čłowjekoj, kotřiž něšto aktiwne činja! Tohodla tež skoro wšitke, wosebje moderne, přeložki tak přeložuju, w němskej rěči praji so zwjetša: „Frieden schaffen“ abo znajmjenša „stiften“.

Podla tutych přeložkow steja te, kotrež steja w tradiciji Lutheroweho přeložka „die Friedfertigen“. Serbske „měrni“ drje je přeložk tutoho němskeho słowa.

Ale ja słyšu w tutym słowje, zo jedna so tu wo ludźi, kotřiž njejsu aktiwni. Měrny čłowjek je drje přijomny towarš, ale wjele započec z nim njemóžeš! Jedyn znaty wukładowar praji wo Mat. 5, 9:

„Pokojiceljo, wujednarjo (Friedensstifter) sedmeho zbóžnoprajenja njejsu jenož čí měrni, čí čłowjekoj, kotřiž su zwólniwi k cofanju, k so podwolenju, čerpenju a wodawanju, ale čí, kotřiž skutkuja tak, zo měr wuskutkuja a pře-

čiwki mjez čłowjekami wurunuja.“ (Josef Schmid w „Regensburger Neues Testament“)

Zbóžni njepraja so potajkim tajcy čichimichalojo, kotřiž drje wšitkich napokoj wostaja, ale chcedža tež sami napokoj wostajeni być ze wšém, štož jich samych njenastupa. A tajkich „měrnych“ sobučłowjekow je džensa bohuzel hišće jara wjele! To započina so z tajkimi čłowjekami, kotřiž na přikład swój row na pohrjebnišću pře wšo rjenje zhotowja, ale wotpadki hnydom blisko zmjetaja, kaž móžach to kónc tutoho měsaca (nowembra) husćišo wobkedžbować a skónči so pola tych, kotřiž praja: „Wostaj mje napokoj, ja chcu swój měr!“

Hdyž Jězus tych zbóžnych praji, kotřiž měr činja, potom měni wón aktiwnych čłowjekow, tajkich, kotřiž su zwólniwi, něšto pozitiwne za to činić, zo so tu připowědžene spomóženje, kotrež chce Bóh darić, přez skutk křesćanow zwoprawdži.

Biskop Wilckens skedžbnja w swoim přeložku a wukładowanju Noweho zakonja (Evangelische Haupt-Bibelgesellschaft zu Berlin 1979, pola nas wušlo!) na zajimawy fakt: Wón praji, zo je jedne žórlo Mateja mělo najprjedy jenož štyri zbóžnoprajenja: zbóžnosť připraji so chudym, hlód tradacym, žalosćacym a přescěhanym. Matej je potom w swoim ewangeliju přiřadil pjeć zbóžnoprajenjow, w kotrychž so chwala tajcy, kotřiž maja wěste zadžerženje, mjez nimi čí, kiž so za měr zasadžeja. Z toho móžemy scěhować, zo měr njeje nič zo bohatych, ale zo je měr žadosć chudych.

To wjedže nas k wažnemu prašenju. Někotři měnja, zo dyrbja wojowarjo wo měr być neutralni, zo dyrbja so pasć stroniteho stejišća. Po mojim zdaću to z našeho hrona njewuchadža, hdyž čitam je w zwisku ze wšemi druhimi zbóžnoprajenjami. Hižo Jězus sam njebě bjezstronity abo mjezstronity, wón je jasnje na stronje chudych a małych stał – jeho wótre słowa přečiwo bohatym su jasne dosć!

Štož so za měr zasadžeja, steji jasnje na stronje chudych, hlód tradacym...

Lěto 1983 budže za wuchowanje swětoweho měra jara wažne lěto: Miliony chodža w zapadnych krajach na drohi z jeničkim jasnym wotmyslom: zadžěwać, zo so nazymu lěta 1983 postaja 572 srjedžočarowych raketow w Zapadnej Europje. Reprezentanca tutoho měroweho hibanja stajnje zaso na to skedžbnjuja, zo by postajenje tutych raketow swětowy měr nanajbóle wohrozyło.

Tohodla je naše hrono za tute lěto zawěsće wjele wjac hać připad: Nam dawa so jasny nadawk, runje jako křesćenjo so zarjadować do tych, kotřiž něšto za zdžerženje měra činja! Potom plaći tež za nas bože slubjenje, zo budžemy džěci bože rěkać! Cyril Pječ

Lubi čitarjo našeho „Pomhaj Bóh!“

Za 1983 přeju Wam, zo by Bóh Was zohnował, Wam strowosć a čilosć dał a Wašu wěru do našeho zbóžnika Jězusa Chrystusa posylil. Njezabudže na to, zo je tež tute lěto jedne lěto Knjeza, kiž wšitko w svojich rukach ma.

Ja chcu Was hižo skedžbnic na naše centralne zarjadowanja, a to na naš kublanski džen, kiž budže, da-li Bóh, 21. februara na Hornčerskej hasy; na cyrkwinski džen, kiž chcemy 26. junija w Michałskej cyrkwi woswječić, a na serbski wosadny džen nazymu. Město a džen tutoho wosadneho dnja hišće njejestaj postajene. Ale njezabudže tež na to, zo su we wšelakich wosadach serbske bože služby. W tutym časopisu a w „Nowej dobje“ so wozjewi, hdže a hdy móžeće serbske kemše wopytać. A jeli sebi serbske bože služby tež w druhich wosadach přejeće, tak mi to napisajće. My serbscy fararjo rady k Wam přińdžemy, tež potom, hdyž sebi bože wotkazanje w serbskej rěči přejeće a njemóžeće do božeho doma přińć.

Něšto pak kóždy z Was móže: So za cyrkej a serbski lud modlić, a to njeje mała wěc! Trjebamy w našich wosadach ludźi, kiž so za nas modla. Z modlitwy přińdže woprawdže móc a posyljenje wěry. Zo byšće to tež lětsa nazhonili, přeje Wam

Waš farar Siegfried Albert.

Přeprošenje na Kublanski džen dnja 21. februara w Budyšinje na Hornčerskej

Ow zbóžny dom, hdžež wobaj, muž a žona, staj w jednej, haj, w božej lubosći a ducy po puću přez zemske hona tež založenej w zbóžnej nadžiji, hdžež wobaj horcu lubosć k Bohu mataj we wjeselu a tež w zrudobach a wobaj sebi hórco požadataj při Bbze być po časnych tyšnosćach. Ow zbóžny dom, hdžež wšitke džěci k Bohu

so noša na rukomaj w modlitwje, kaž ty je, Jězus, wšitke woła sobu a z lubosću kaž mać je hajił sy. Ow zbóžny dom, hdžež hižo małe džěci před tobu kleča z nutrnej modlitwu a rady poslušaja, hdžež so rěči, kak ty tež za nje wumřel na križu. Wěra, lubosć, nadžija krasna pycha božich džěci, z nimi wěrný křesćan ma swěru pyšić so na swěće. Pobožnosť tam jeno změja, hdžež wšě tute kwětki kćēja. Wěra je, kiž kładže mi wěsty založk ducy k zbožu. We Jězusu wjesele zapřimnje hnadu božu, poznawa so k jeho wučbje we zbožu a we wšej zrudžbje.

přednjesene na kublanskim dnu 1982

Farar Gerhard Renč njeboh!

Wón narodži so dnja 12. 5. 1897 jako pjate džečo fararja dr. Karl Martina Renča a Thekle, rodž. Domšec z Klětneho. Wot lěta 1903 wopytowaše šulu we Wjelečinje a potom gymnazij w Budyšinje, hdžež zložil 1916 abituru a dyrbbješe potom hač do lěta 1919 k wojakam.

W lětach 1919 do 1923 studowaše w Lipsku a Tübingenje a běše dwě léce domjacy wučer w statnej hotiwjerni we Wüstensachsen/Rhön a we wšelakich wosadach wikar.

Dnja 26. 7. 1925 zapokaza so jako farar we Łupoji z ordinaciju. W samsnym léce dnja 22. 9. woženi so z Elisabeth Zieschang z Hodźija. We Łupoji narodžichu so jimaj 4 džeći.

1. 5. 1932 zapokaza so farar Renč jako farar w Barće a wosta tam 34 lět. 1. septembra 1966 džeše na wuměnk, ale zastarowaše wosadu hač do 31. 3. 1969 jako wikar.

Dnja 22. septembra 1982 zemrě wón w Barće. Pohrjebnu nareč fararja Alberta z Budyšina smy móhli hižo w našim časopisu čitać.

Jako bu farar Albert-Malešanski do wojakow zwołany, zastupowaše jeho farar Renč někak 3 lěta w Malešecach, hač do lěta 1944 w januaru. Potom jeho tam wuwjazachu, ale dyrbbješe w Hrodzišću fararja Schneidera zastupować, kotrehož běchu zajeli a z kóncom wojny zaso puščili.

Zastupowanja njeběchu lochke, dokelž puće wot Barta tam dyrbbjachu so z kolesom přewinyć, a to při wětriku, horcoće, zymje a dešču. Ale wón činješe to rady a wjeseleše so, zo to strowotnje zdokonja.

Nazymske schadžowanje Krajneje synody

16.–20. oktobra w Drježdžanach

Cyrkwinske wjednistwo našeje krajneje cyrkwy předpołoža při kóždym nazymskim schadžowanju rozprawy wo čezišćach swojeho džeła. Tón kroć běchu to tři dypki:

1. Wuradžowanje wo dalším postupowanju z modelemi „srjedźneje ploniny“. Tajke modele so w cyrkwinskimaj wokrjesomaj Žitawa a Großenhain dotal někak džešć lět dolho wupruwuja. Tam wobsteji cyrkwinske předstejićerstwo za cyły wokrjes abo eforiju, kaž so tajki wokrjes cyrkwy mjenuje – wón njeje

stajnje z politiskimi wokrjesami samsny. Tute předstejićerstwo ma prawa, kotrež ma w druhich eforijach krajnocyrkwinski zarjad (Landeskirchenamt). Su to na přikład rozsudy wo financach, wo twarstwie, wo wobsadženju a planowanju městnow sobuželaćerjow. Jako pozitiwny wuslědk tutoho modela mjenowaše so, zo je přez to informacija mjez wosadami lěpša, hač k informaciji wo hospodarskich planach.

Poradžilo pak njeje so přez nowy model džečo w regionach, štož bě so přez njón wočakowało, a tež nic wuskutkowanje modela za misionowanje. Zo bych so dalje nazhonjenja hromadzić móhli, ma so wón hač do lěta 1990 w dwěmaj dalšimaj eforijomaj wupruwować.

2. Cyrkwinske wjednistwo zaběraše so z cyrkwiskim zakonjom z lěta 1973, w kotrymž so postaja, zo smědža so wodžace zastojnstwa w cyrkwi jenož 12 lět wukonjeć. Praksa je pokazala, zo ma zakoń někotre zmylki. Nasta prašenje, hač je nowowólba možna. Husto je tak, zo by dyrbjał zastojnik (na př. superintendent) ze 60 abo 62 lětami so swojeho zastojnstwa wzdać. Njehodži so přicpěwać, zo dyrbi něchtó 5 abo 3 lět do swojeho pensionowanja hišće jónu přechać a farske městno přewzać. Ma-ja so tak mjenowane hranične lěta postajić.

3. Naša krajna cyrkej w towaršnostnym wobswěće (Umfeld).

Po cyłym swěće rosćace brónjenje a přiběrace rozšěrjenje wojerstwa stej wosebje mjez młodzinu wuwolało mnohe aktiwity. Křesćanska nadźija, swět bjez bróni, je so znowa wujewila, kaž ju hižo profeta Micha wopisuje.

Cyrkwinske wjednistwo je w swojej rozprawje pokazalo na dobre zhromadne džečo ze statnymi instancami a na podpěru statnych instancow při přewjedženju cyrkwiskich zarjadowanjow.

Z wobšěrnej rozprawy krajnocyrkwinskeho zarjada wo wšitkich hałuzach cyrkwinskeho džeła jenož dwaj dypkaj: Gustav-Adolf-skutk, najstarši skutk lubosće w našej krajnej cyrkwi, podpěraše cyrkwy diaspory w krajach wuchodneje Europy ze 150 000 hriwnami. Wone dóstachu biblije a druge pomocne srědky.

Mnohe cyrkwy a cyrkwinske twarjenja móžachu so w poslednich lětach wobnowić. Skorzić ma so na to, zo rošty husto předohno na jednym městnje staja. Njepobrachuje na dobrowólnych pomocnikach, ale rjemjeslnicy njemóžeja husto zasobu džełać, dokelž pobrachuje drjewo, třěšne cyhele, cinkowy a koporowy blach. Dokelž njemóžeja so małe reparatury hnydom přewjesć, nastanje w krótkim času wulkoreparatura z toho. Skoro wšitke cyrkwinske twarjenja su starše hač 70 lět. Zrědka móžeja wosady reparatury ze swojeje mocy zwjesć. W léce 1982 zaplaći krajna cyrkej 3,2 mil. hriwnow jako pomoc při twarjenju.

Naš krajny biskop praji před lětom před synodu, zo njeje cyrkwinska měrowa tematika teologisce hišće dosć přemyslena (hlej naše bibliske rozpomina- nje wo prašenju stronitosće – přisp. red.). W swojim přednošku „Dalše přemyslowanje wo křesćanskej zamołwitosći za měř“ spyta wón rozjasnić, kak hodži so naša zamołwitosć za měř přez hładanje do biblije, do Stareho a Noweho zakonja zrozumić. Posledni wot- rězk jeho přednoška zdawa so mi we wuprajenjach być wosebje bytostny:

„Wšo cyrkwinske džečo za měř ma za nas jako wosada Knjeza swoju posled-

nju a poprawnu pruwu w prašenju, hač a kak my jako křesćenjo mjez sobu, potajkim na nas samych so počahuju, zamóžemy z konfliktami, rozdželnymi měnjenjemi a njeměrom wobchadžeć a kak my to zdokonjamy. Zo dyrbimy „sól zemje“ a „swětło swěta“ być, njeplaći jenož za našu službu w swěće, ale plaći runje tak za našu službu k sebi. **Hač mamy duchownu polnomoć, ze statom wo našim zrozumjenju měra rěčeć, wotwisuje tež wot toho, hač zamóžemy my mjez sobu so wjednać a měř mjez sobu džeřeć.** (wuzběhnjenje přez red.) Je lóšo, za druhich mudry być, hač za se- bje sameho. W možnosći, před swětom žiwi być, kak smy my křesćenjo „pilni, jednotu džeřeć w duchu přez zwjazk měra“ (Efez. 4, 3) ma naša cyrkej slubjenjapołny nadawk.“

Wo Lipsčanskim Zwonkownym misionstwie rozprawješe jeje nowy mision- ski direktor farar Schlegel. Wón widži zmysl wšeho misionkeho džeła džensa w dženjenju, dawanju a přijimanju. Dže- la so na tym, zo bychy so nawjazali krute partnerske zwiski mjez serwjernej diecezu w Tansaniji a někotrymi eforijemi našeje krajneje cyrkwy. Z Lip- ska wobsteja wuske počahy k ewangel- skim cyrkwjam w Indiskej, wuchodneje Africe, Papua-Nowa Guineja a Brasilskej.

Wšě 4 rozprawy dachu nam přiležnosć k dohlam, jara wěcownje wjedzenym rozmołwam. Synodže pobrachowaše zaso jónu čas, hačrunjež schadžowaše so tež zdžeła w nocy.

Zakoń wo připušćenju džeći k božemu wotkazanju, kotryž zo wot krajnocyrkwinskeho zarjada předpołoži, zo zaso cofny. Synoda wupraji sylne wobmyslenja w praktiskim přewjedženju zakonja.

Jara zwjeselacy bě wuslědk zličbowanki za lěto 1981. Wosady trjebachu 798 000 hriwnow mjenje pomocy, hač bě planowane. Z toho, štož so přez to zalutowa, móžachu so pomocy při twarjenju zwysić. Cyrkwiskich dawkow bě so 3 % wjace plaćilo.

Hospodarski plan za lěto 1983 předwidži dochody a wudawki skoro w samsnej wysokosći dobreho wuslědka lěta 1981. Wotličenje lěta 1981 a plan za lěto 1983 so schwalištej.

Synoda přihłosowaše tež nowemu ekumeniskemu tekstej Niceniskeho wěrywuznaća.

Wuradžowanje wo nowym wosadnym porjedze a wo wobchodnym porjedze synody dyrbbješe so na nalětnje schadžowanje synody přesunyć.

Wšitke 10 wuběrkow synody, kotrež so mjez plenarnymi posedženjemi schadžuja, mějachu „połny program“ we wobdželanju zapodaćow a we formje předdželow za synodu.

Póndželu, 18. oktobra, wopyta synodu swětaznaty ewangelist Billy Graham z USA ze swojim přewodom, postrowi nas a rozprawješe wo swojim ewangelistiskim skutkowanju po cyłym swěće.

Kurt Łatka, serbski synodala

Budyšin: Tu woswjeći dnja 13. januara dr. Jan Cyž swoje 85ćiny. Wón bě po wójnje přeni krajny rada, založi 1945 Domowinu sobu znowa a je sej wulke zasłužby wo naš serbski lud zdo- byl, tež za naš časopis. Před krótkim zemrě jemu mandželska, rodžena Smole- rjec, wnučka našeho wulkeho prócowarja Jana Arnošta Smolerja.

Čescimy sej dr. Jana Cyža wysoko, přejemy jemu hišće spokojne lěta a gratulujemy jemu k wysokim narodninam!

Jurij Mucha

Pobožny serbski braška z Tranjow pola Delnjeho Wujězda 1860–1934

Z rukopisneho zawostajnstwa Jurija Muchi chcemy w přichodnych číslach to a druhe wozjewić, wosebje někotre z jeho kwasnych řečow. Wo ewangeliskim brašce z Wojerowskeho wokrjesa pisa serbski wědomostnik Siegmund Musiat (Lětopis 1979 rjad C) mjez druhim:

Jurij Mucha narodži so we Wulkich Zázarach. Z 18 lětami započa wón powołanje braški wuknyć. Tale wučba traja se jedne lěto. Najprjedy jeho braška

Rosmij w Bjedriccach wuwučowaše. Na to kublaše jeho wosadny farar Bergan, kotryž jeho husto sobu bjerješe při woprawjenjach, zo by jemu pokazal, kak može zrudnych tróštować, młodym mandželskim balsam pokoja we wšej zrudobje jich přichodneho žiwjenja dać, čłowjekow k sylzam hnuć, jich radšo z bibliškimi hronami natwarić hač jich ze žortami zabawjeć. W tym widžeše Mucha swój hłowny nadawk, hdyž z lětom 1879 započa kwasny wuhotować. W přěnim lěće swojeho zjawneho skutkowanja wupožiči sebi wot braški Winklerja w Rakecach knihu kwasnych řečow Chwačanskeho braški Kmoča, ju wotpisa, zo by z njeje wuknył. Za to měješe 8,- hr. plaćić. To wšak běše zastužba za 16 dnjow w zymje.

Mucha rady wuzběhowaše, zo bě wón wuwučeny serbski braška. Mucha w rukopisu svojich wučerjow mjenuje: Rozwučeny sym wot wučenyh braškow knjeza Rosmija w Bjedriccach, knjeza Wódnje w Psowjach, knjeza Domaški w Njeswaćidle, knjeza Hołdarja w Spalach, knjeza Winklerja w Rakecach. Wot nich zhonich wšitke serbske kwasne wašnjaja a naložki a přiklady serbskich a bibliškich wótcow kaž Abrahama, Betuela, Tobiasa, Izaaka, Labana a Jakuba. Po tutech bibliškich přikladach a jich kwasnych naložkach su so wšitcy serbscy braškojo w pruskej a w serbskej Łužicy zložowali a su sebi wysoko wažili wašnjaja starych serbskich wótcow, kaž so tež ja jich hišće twjerdže džeržu a je wukonjam.

Jurij Mucha měješe w Tranjach ratar-sku žiwnošć z něhdže 5 ha, kotruž z ko-

njom wobdžělaše. Jeho statok, kusk zbojka wjesneje hasy, je džensa wopušćeny a zrudnje rozpada. Jurij Mucha zemře w lěće 1934, jeho mandželska wokoło lěta 1925. Wonaj měještaj pjeć synow. Z nich padnych w přěnej swětowej wójnje: Jan, Pawoł a August. Kajka to zrudoba za staršeju! Richard zemře do druheje swětoweje wójny. A Maks w lěće 1981. Po Maksu su hišće 3 džěci žiwe, jedna džowka a dwaj synaj.

Jurij Mucha běše horliwy a pobožny Serb. Jako braška wosta wón stajnje swěry swojim brašrowskim wučerjam. Tak wón na přiklad wuzběhuje, zo je přeco sam ertnje kwasnych hošći přeprošował z wěncem a bantami na klobuku a z kiješkom, kotryž běše tohorunja z bantami wupyšeny. Njewjesta měješe brašce kupić rubiško k sukni a kwěćel a tež dwaj ločćej bantow za kiješk.

Mucha so swěru wo to staraše, zo běchu tež kwasarjo po starym wašnjaju zdrasćeni a wuhotowani. Wšitcy muscy kwasarjo mjěchaju swoje wonješko z čerwjonym bančikom na měcy přityknjene, woženjeni na prawym boku měcy, tamni na lěwym boku. Tute wonješka za wšitkich kwasarjo mjěještej tej dwe družce wobstarać za swoje pjenjezy. Dale dyrbještej družce každa swojemu swatej kupić za jeho klobuk wěnc z dwěmaj ločćomaj bantow a tež za kiješk dwaj ločćej bantow. Za to staj swataj za nje plaćiloj dary w cyrkwi a w kwasnym domje za brašku, kucharku a wopłokace žony. Nawoženja je měł mały zeleny wěnc z dolhimi bantami na klobuku a tež při kiješku, wšudžom dwaj ločćej dothe. Nawoženja je sam w swojim wozu z brašku, z swojej slónku, ze swatom a družku k swojej njewjesće jěł. Njewjesta by tež k wěrowanju w swojim samsnym wozu jěła ze swojim zananom, ze swojej slónku, ze swatom a družku, a to w přěnim wozu prjedy nawoženje

(Pokročowanje na poslednej stronje)

MARTIN LUTHER Wobrazy z jeho žiwjenja 7. Lěto 1520

Zwonkownje so tute lěto za Luthera w ničem wot dotalneho žiwjenja w Wittenbergu njerozeznawaše. Wón wuwučowaše studentow w bibliji a wón předowaše každy tydźeň w awgustiniskim kloštrje. Tola w swojich duchownych bojach je tute lěto za reformaciju rozsudne. Wobě stronje, Luther a bamž, wozjewištaj swoje rozsudne spisy.

Najprjedy Luther. Jako 37lětny steješe na wyšinje swojich duchownych mocow. W krótkich wotstawkach wozjewi štyri knihi za nowu wěru a přećiwu nadknještewu bamža. Přěnja je „Sermon (= předowanje) wo dobrych skutkach“. Luther chce, zo křesćan z dobrymi skutkami w swěće skutkuje, tola jemu dže wo hinaše skutki hač tehdyšej katolskej cyrkwi. Wona sej žadaše posćenje, putnikowanja, modlenje różowca – to ma Luther za njetřebawše: „Christus njebudže so tebe na sudnym dnju prašeć, što sy za sebjě činił, ale kelko dobreho sy druhim, niskim činił.“

Zakład wšěch dobrych skutkow je wěra. Stož prawje wěri, z toho wuchadžeja dobre skutki wot samo, tak kaž přinješe dobry štom dobre plody. „Křesćanski čłowjek, kiž ma krutu dowěru do Boha, wě wšitko, zamóže wšitko, zwazi so na wšo, štož je trjeba a čini to wšo wjesele a swobodnje, nic zo by sej zaslužby zběrał, ale dokaž so jemu spodoba, so Bohu lubić.“ Na tuto nowe wašnje wukładuje Luther džesać kaznjow. Při tym wón nječini žanoho rozdžěla mjez čłowjekami, Bože kaznje plaća za krala, bura a mnicha jenak, dokaž su woni před Bohom jenacy.

Pozdžiše časy su reformatoram wumjetowali, zo su přećiwu dobrym skut-

Luther spali knihi z katolskim cyrkwiskim prawom. Wón nosyše tehdy hišće drastu awgustinskeho mnicha!

kam, dokelž čini wšitko Boža hnada sama. Luther tute mjenjenje ženje zastupował njeje. Wón měni, zo budže tón, kiž so z cyłej wutrobu Bohu dowěri, wot samo skutkować w duchu lubosće.

Lutherowe druhe spisy z lěta 1520 chcemy jenož mjenować. Su to: „Na křesćanske zemjanstwo němskeho naroda“, „Wo babilonskim zajeću cyrkwyje“ a „Wo swobodě křesćana“. W nich wuwije wón k přerjenu razej wobšěrny program za wobnowjenje cyrkwy a křesćanskeho žiwjenja. Reformy su radikalne; bórže je jasne, zo katolska cyrkej Luthera w swojich rjadach wobchowac njebudže.

Proces přečiwo Lutherej so w Romje ze wšej mocu dale wjedžeše. Skónčnje zasudžichu zo 41 sadow z Lutherowych spisow jako kecarske. (Mjez nimi je tež tuta: „Kecarjow spalić je přečiwo woli Swjateho ducha.“) W nazymje so bula ze zatamanjom Luthera w Němskej wozjewi, jeho spisy so na prikaz bamža na šćepowcu spalichu. Wotmołwa Luthera njeda dołho na so čakać: Dnja 10. decembra spali před wrotami Wittenberga wšelake katolske teologiske knihi pod prikleskom podła stejacych studentow. Skradžy čisny tež bamžowu bulu, kiž jeho jako kecarja zasudži, do wohenja.

Hakle na druhi dzeń wuwědomi sej Luther, zo je tutón wohen zjawne připowědženje wójny přečiwo Romej. Swojich studentow staji před rozsud: tam hela — tu smjerć martrarja, tam cyrkej antichrista — tu wěrna cyrkej. Swědomje njebě jemu druheho puća pokazało.

Luther wukładuje druhu kazeń (1520):

Najwjetši a najčeši skutk tuteje kaznje je: Bože swjate mjeno škitać před wšemi, kiž je znjewužiwa. Tu dyrbi my wojować přečiwo wšej njeprawdže, hdžež wěrnosć a sprawnosć pod namocu a nuzu čerpi. Při tym njesměmy mjez wosobami rozdzěla činić, kaž to někotři činja, kiž pilnje a swěrnje wojuja přečiwo njeprawdže, kiž so jich bohatym, mócnym přecelam stawa. Hdyž pak so to chudym abo zacpěтым abo njepečelam stawa, su woni změrom... Hlej, tam by dosć dobrych skutkow było, přetož wjetšina mócných, bohatých a přecelow jedna njesprawnje a wumocuje chudých, małych a přečiwnikow. A čím wjetši, čím hórši. Jan Malink

(Pokročowanje z 3 strony)

k božemu domej. Prjedy pak hač běchu kwasarjo k cyrkwiněj wsy přijěli, bžeštaj swataj doprědka, zo byštaj za kwasarjow stwu a piće wobstaraloj, a přinjesestaj každy škleńcu piwa kwasarjam napřečo.

K wěrowanju do božeho domu bě kwasny čah tak zarjadowany: Swataj wjedžeštaj njewjestu před nawoženju k woltarjej, každy po jednym boku. Za nimi džeše braška z nawoženju, potom slónce a za nimaj družce a potom zanana z mužom nawoženjowej slónki, potom wšity druzy kwasarjo přeco po dwěmaj wosobomaj. Braška, nawoženja, njewjesta, slónce, družce a swataj wuspěwachu klečo před woltarjom wotčenaš. Potom zesydachu so na woltarnišću a spěwachu kěrluš, doniž njeprindže kněz duchowny z kapały. Braška stany a dowjedže najprjedy nawoženju k woltarjej, potom njewjestu, slónce družce a swatow. Druzy kwasarjo wostachu we lawkach sežo.

Hdyž bě so poslednja štučka wěrowanskeho kěrluš wuspěwala a kněz duchowny bě mlodymaj mandželskimaj swoje zbožopřea wuprajil, kiwny braška

tamnym kwasarjam, zo bychu tež stanyli, sobu wokoło woltarja šli a mlodymaj mandželskimaj swoje zbožopřea wuprajili. Mjeztym zo braška z nawoženju a njewjestu a slónkomaj klečo před woltarjom čicho wotčenaš spěwše, zestupachu so kwasarjo do špalira wot woltarja k cyrkwinskim durjam, přez kotryž potom braška z mlodymaj mandželskimaj a slónkomaj z božeho domu won čehnješe.

Po Muchowym rukopisu z Pombaj Bóh přihotował Gerhard Wirth.

Ameriski hlós wo Serbach:

WENDS — Serbja

(pokročowanje z poslednjeho čisla)

Wupućowanje a zasydlenje

Serbske wupućowanje do Zjednočnych statow sta so zhromadnje z němskim. 1849 zasydlichu so někotři Serbja w Austin County/Texas. 1853 přewjeze so skupina z plachtakom do Texasa. Bě jich 35 Serbow. W přichodnym léce přizemi farar Jan Kilian (1811—1884) z 500 Serbami w Galveston. Hačrunjež jědžechno mnozy z hospodarskich přičin, wosebje dla špatnych žnjow w léce 1840 a falowaceje pódy dla spěšnje rosčaceho wobydlerstwa, wobsteješe skupina wokoło Kiliana z nabožnych ludži, kotřiž wotchilachu so wot knježaceho mjenjenja: někotři z nich běchu byli pod pruskim knjejestwom žiwi a wopušćichu swój kraj dla pospytow swojeho knježerstwa, lutherskich a kalwinistiskich křesćanow nuzować, w jednej statnej cyrkwi swoju wěru wuznawać; druzy běchu byli žiwi w Sakskej a běchu njespokojni dla zwjeršnosće we wučbach cyrkwy a dla toho, zo běchu mnozy fararjo-podleželi racionalizmej.

W mlodych lětach bě Kilian sakski byrgar a pohóršowaše so nad woběmaj knježerstwomaj a w léce 1845 měješe wotpohlad, so do Awstralskeje wusydlit. 1848 wzda so swojeho městna w sakskej krajnej cyrkwi a bu farar wjacorych małych skupinow njewotwisnych Lutheranow, kotřiž wotpokazowachu bože služby w pruskej cyrkwi.

Hačrunjež bě Kilian nabožny wjednik, nawjedowaše so wupućowanje wot lajkow, kotřiž bydlachu z wobeju bokow prusko-sakskeje mjezy a běchu založili organizaciju, kotraž měješe wupućowarjow nawjedować, a hakle potom prošachu Kiliana, zo by byl jich farar a zo by serbskej kongregaciji pomhał při jeje zasydlenju w Texasu.

(pokročowanje scěhuje)

POWĚŚĆE

Budyšin: Sobotu, dnja 20. nowembra, wotmě so schadźowanje Serbskeje ewangelskeje zwjazkoweje zhromadźizny. Jenička tema schadźowanja bě naš časopis „Pombaj Bóh“. Redaktor předpožohi na spočatku wotposłancam serbskich ewangelskich wosadow, kotřiž běchu jeho w januaru 1979 za redaktora wuzwolili, list. Wšitycy přítomni mějachu list za jara hruby a njeprístojny a wuprajichu redaktorej swoju dowěru.

Potom dawachu so redaktorej dobre pokiwy k wobsahej, řeči, zwonkownemu wuhotowanju atd. za naš časopis. Bohužel pak je tak, zo je wón k zwopřawdženju wšěch přecow přemały a — wšěm prawje činić, je wuměštwu, kotrež nihtó njedokonja!

Berlin: Konferenca ewangelskich cyrkwinskih wjednistwow w NDR je krajneho biskopa dr. Jana Hempela, Drježdžany, za předsydu konferency wuzwolila. Wón nastupi tute wysoke zastojnstwo 1. decembra. Dotalny předsyda, dr. Werner Krusche, wotstupi, dokelž je docpěl rentnarsku starobu.

Halle: Dwudnjowska konferenca Kulturneho zwjazka NDR wo temje: „Martin Luther w stawiznach a přítomnosći — wulkosć, mjeza a wuskutk“ wotmě so w Halle.

Rěčnicy pokazachu, kak přeceljo tute organizacije w přihotowanju Lutheroweho jubileja 1983 k tomu přinošuja, najnowše dopoznaća wo reformatoru, wo jeho času a jeho rowjenkach byrgarjam wšěch klasow a worštow w našim staće rozjasnić.

Ellefeld (Vogtl.): Před delegatami konferency swobodnych cyrkwjow w NDR wozjewi społnomócnjny akcije „Chlěb za swět“, farar Günther Otto, Radebeul, dnja 2. nowembra, zo je akcija ewangelskich a swobodnych cyrkwjow při jeje 23. zběrce 1981/82 z 5 020 000 hriwnami swój dotal najwyši wunošk měta a přeni raz mjezu pjeć milionow překočila.

Farar Otto džakowaše so swobodnym cyrkwjam za jich přinošk a wozjewi, zo su wone z 410 000 hriwnami, to je 8,18 % cyleho, procentualnje wjac skladowali hač sobustawy wulkich ewangelskich cyrkwjow.

SERBSKE BOŽE SLUŽBY

2. 1. — nježdela po hodžoch

Budyšin-Michałska: 9.00 hodž. kemše (Albert)
Bart: 9.00 hodž. kemše (Malink)
Budestecy: 9.30 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Wirth)

6. 1. — Třoch kralow

Bukeycy: 9.00 hodž. kemše (G. Lazar)
Njeswačido: 10.00 hodž. kemše (Albert)

9. 1. — 1. nježdela po Třoch kralach

Huska: 10.00 hodž. kemše (Wirth)

16. 1. — 2. nježdela po Třoch kralach

Poršicy: 8.30 hodž. kemše z božim wotkazanjom (Wirth)

23. 1. — 3. nježdela po Třoch kralach

Hrodzišćo: 10.00 hodž. kemše (G. Lazar)
Rakecy: 9.30 hodž. kemše z božim wotkazanjom (J. Laser)

6. 2. — nježdela eptuagesima

Budyšin-Michałska: 9.00 hodž. kemše (Albert)
Budestecy: 14.00 hodž. kemše (Wirth)

Pombaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. — Wuchadza jonkróc za měsac z licencu č. 417 Nowinarskeho zarjada pola předsydy Ministerskeje rady NDR. — Rjaduje Konwent serbskich ewangelskich duchowných. — Hłowny zamotwy redaktor: Farar Cyril Fjeh, 8400 Riesa 11, Windmühlenstraße 17, tel. 72 83. Ekspedycja: Farar G. Lazar, 8601 Bukeycy (Hochkirch, Kirchweg 3). Přinoški a dary na konto Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen Sp. Bautzen 4962-30-110! — Ludowe nakładnistwo Domowina Budyšin. — Index-Nummer 32921 — Čiše: Nowa Doba, čišćernja Domowiny w Budyšinje (III-4-9-2173)